

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ»

Ступінь вищої освіти	Магістр
Освітньо-професійна програма	Середня освіта (Історія та правознавство)
Факультет	географії, історії та туризму
Кафедра	Історії, теорії держави і права та філософії
Семестр	1
Кількість кредитів	4
Мова викладання	українська

Викладач	к.іст.н., доц. Старжець Володимир Іванович
Контактна інформація	starzhets92@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Навчальна дисципліна спрямована на підготовку студентів до формування активної професійної позиції, розвитку критичного мислення та об'єктивного сприйняття тривалості історичного процесу. Вивчення навчальної дисципліни сприяє формуванню вміння об'єктивного аналізу дискусійних проблем, розвитку вміння порівнювати історичні події, навички критично аналізувати інформацію, спонукати студентів до історичного дослідження та пошуку. Професійно-орієнтована дисципліна «Актуальні проблеми історії України» присвячена малодослідженим, дискусійним питанням історії української державності.
Мета та цілі	Метою вивчення дисципліни є формування розуміння складності історичних процесів, що відбувалися на українських землях, вміння об'єктивного аналізу актуальних і дискусійних проблем національної історії. Дослідження суті державотворчих процесів, що відбувалися в Україні від найдавніших часів до сьогодення. Розвивати вміння критично аналізувати джерела та інформацію, спонукати студентів до історичного дослідження та пошуку. Навчальна дисципліна дозволить студентам краще орієнтуватися в основних проблемах української історії, ознайомитися із напрямками сучасних наукових досліджень. Завданнями вивчення дисципліни є: проаналізувати економічні, соціальні, політичні та культурно-етнічні особливості розвитку України в різні історичні періоди; охарактеризувати і усвідомити основні віхи державотворчого процесу українського народу; досліджувати і узагальнювати історичний матеріал, давати оцінку історичним подіям, постатям, явищам; вдосконалювати навички самостійної роботи із джерелами та історичним матеріалом, науковими виданнями, допоміжною літературою; розвивати навички критичного мислення, володіння історичною термінологією, встановлення синхронності подій національної та світової історії; застосовувати набуті знання, навички та вміння в самостійній педагогічній та науковій діяльності.
Результати навчання	У результаті вивчення дисципліни студент оволодіє знаннями та розумінням аналізувати і узагальнювати історичний матеріал, давати оцінку історичним подіям, постатям, явищам. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Застосовуватиме наукову критику до аналізу поглядів дослідників минулого, робитиме власні узагальнення щодо теоретичного і методичного рівня наукових праць з історії. Характеризуватиме існуючі парадигми історії української державності, її обумовленість та соціодинаміку на тлі світових державотворчих процесів. Аналізуватиме правові та інституціональні виміри співробітництва України

	та ЄС, виявляти перспективи та наслідки сучасних інтеграційних процесів і місця в них України. Розвиватиме здатність до соціальної взаємодії, займати активну громадянську позицію та робити усвідомлений вибір в умовах сучасного політичного плюралізму. Визначатиме контекст правових явищ і процесів, аналізувати різноманітні підходи до державотворення; праворозуміння та бачення проблеми теорії держави і права. Визначатиме актуальність цінності миру та аксіологічного значення миролюбства й гуманізму.
Соціально-психологічні аспекти професійної компетентності (Soft skills)	Під час вивчення дисципліни студент отримує можливість формувати та розвивати soft skills - соціально-психологічні аспекти професійної компетентності: громадянську позицію, навички комунікації, лідерство, здатність брати на себе відповідальність і працювати в критичних умовах, вміння вирішувати конфліктні ситуації, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміти важливості дедлайнів, здатність логічно і системно мислити, креативність та інше.
Пререквізити	Базові знання з дисциплін: «Історія України», «Актуальні питання теорії держави і права».

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання	К-ть балів
1. Предмет і завдання курсу. Витоки української державності та національної культури.	Предмет, завдання та структура курсу «Актуальні проблеми історії України». Джерела та історіографія. Особливості радянської історіографії та доробків зарубіжних вчених. Основні напрями досліджень сучасних українських науковців. Проблемні та дискусійні питання в сучасній історичній науці. Роль національного історичного та культурного простору в протидії російській ідеологічній експансії. Початки формування українського етносу в Стародавній час. Проблема походження та зародження державності в давніх слов'ян.	Тести, питання	6
2. Галицько-Волинське князівство (Королівство Руське).	Історіографія проблеми. Князівства Галичини і Волині. Роман Мстиславович. Соціально-економічні та політичні особливості Галицько-Волинського князівства. Правління Данила Романовича – Королівство Руське. Боротьба з татаро-монгольським нашествям. Освіта, наука, архітектура та образотворче мистецтво Галицько-Волинської держави (XII – середина XIV ст.). Концепція М. С. Грушевського: «Галицько-Волинська держава – спадкоємниця Київської Русі». Інкorporація українських земель до складу Литви та Польщі.	Практичні завдання, робота з дидактичними матеріалами	6
3. Дискусійні питання козацької доби в історії України.	Історіографія проблеми. Феномен українського козацтва. Б. Хмельницький – людина, політик, полководець, дипломат. Волинь у контексті національно-визвольної війни середини XVII ст. Переяславська рада 1654 р.: міфи і реальність. Причини і наслідки доби «Руїни». Гетьман І. Мазепа, його внутрішня та зовнішня політика. Запорозька Січ в кінці XVII–XVIII ст. І. Сірко. Розвиток національної самосвідомості в козацькі часи. Особливості українського бароко (архітектура, література, музика, театр).	Проекти, практичні завдання	6
4. Український ренесанс: національне відродження у XVIII–XIX ст.	Історіографія проблеми. Передумови та періодизація українського національного відродження. «Історія Русів». «Енеїда» І. Котляревського. Початок національного відродження на західноукраїнських землях: «Руська трійця». Кирило-Мефодіївське товариство, ідея миру і єдності слов'янських народів. Тарас Шевченко – ідеолог модерної України. Зростання національної самосвідомості. Громадівський рух. Галичина – український П'ємонт. Утворення політичних партій. Роль І. Франка та М. Грушевського в національно-культурному русі.	Робота в групах, семінари-дискусії	6
5. Злука УНР та ЗУНР: передумови, суть та історичні	Історіографія проблеми. Політизація суспільного життя в Західній та Наддніпрянській Україні. Зростання національної свідомості «із селян до нації». Формування ідеї соборної України. Державотворчі процеси періоду Центральної Ради і Гетьманату П. Скоропадського.	Презентації, тести	6

наслідки.	Утворення ЗУНР: внутрішня та зовнішня політика. Польсько-українська війна. Суть та історичне значення Акту злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. Спільна боротьба з більшовиками. Українське військо у Визвольних змаганнях 1917–1921 рр. Варшавська угода 1920: Пілсудський-Петлюра. Позиція ЗО УНР. Наслідки і уроки Української революції.		
6. Українські землі в міжвоєнний період (1921–1939 рр.).	Історіографія проблеми. УСРР та національна культура в умовах більшовицького тоталітарного режиму. Політика «українізації» та «Розстріляне Відродження». Літературний процес та М. Хвильовий. Український театр Леся Курбаса. Сталінський терор та його наслідки. Боротьба проти радянської влади. Голодомор 1932–1933 рр. – геноцид українського народу. Західноукраїнські землі у складі іноземних держав: порівняльний аспект. Діяльність західноукраїнських політичних сил у боротьбі за Українську державність.	Індивідуальні проекти	6
7. Український визвольний рух у 1940-х–1950-х рр.	Джерела та історіографія проблеми. Суперечки між ОУН-Б і ОУН-М. Акт 30 червня 1941 р. Створення «Поліської Січі» Тараса Бульби-Боровця. Утворення УПА. Р. Шухевич. Бойові дії УПА проти нацистського та радянського режимів. Ідейна еволюція оунівського підпілля у роки війни. III Надзвичайний великий збір ОУН-б (1943 р.). Українська Головна визвольна рада. К. Осьмак. Проблема колабораціонізму. Український визвольний рух у післявоєнні роки. Структура, забезпечення, життя і побут в УПА. НКВС проти УПА. Молодіжні антирадянські організації (1944–52 рр.). Історичне значення повстанського руху.	Кейси, практичні завдання.	6
8. Українсько-польські відносини в роки Другої світової війни.	Історіографія проблеми. Українсько-польські відносини напередодні війни. Проблема володіння західними землями України. Каральні акції на українських територіях. Армія Крайова. Дискурс: «Волинська трагедія» – «Волинська різня». Оцінки кількості жертв українськими і польськими істориками. Роль Німеччини і СРСР в міжнаціональному конфлікті. Політика «поділяй і володарюй». Виселення поляків Грубешівського повіту. Відносини між поляками і радянськими партизанами. Передумови, суть та наслідки акції «Буря». Операція «Вісла». Уроки міжнаціональних конфліктів.	Робота в групах, семінари-дискусії.	6
9. Бунт проти імперії: дисиденти і опозиційний рух в УРСР.	Історіографія проблеми. Шестидесятники. Ідеологізація культурного життя і посилення русифікації. Україна в період загострення кризи радянської системи (1965–1985 рр.). Зародження дисидентського руху. Напрями дисидентського і опозиційного руху. Утворення Української Гельсінської Спілки (УГС). Політичні репресії. Національно-культурне відродження в Україні в середині 80-х – на початку 90-х рр. та його особливості. Декларація про державний суверенітет України 16 липня 1990 р. Акт проголошення незалежності України 24 серпня 1991 р.	практичні завдання.	6
10. Розбудова національної державності крізь призму ЗСУ.	Історіографія проблеми. Військовий потенціал України після розпаду СРСР (міфи та факти). Українська військова доктрина та розвиток ЗСУ за президенства Л. Кравчука (1991–1993); Л. Кучми (1994–2005); В. Ющенко (2005–2010); В. Януковича (2010–2014); П. Порошенка (2014–2019); В. Зеленського (2019–2022). Ідея миру: історичний аспект і сучасні виклики. Участь України в миротворчих місіях ООН. Україна-НАТО. Взаємовідносини з сусідами. Російська провокація біля о. Тузла. Анексія Криму та збройна агресія РФ на сході України. АТО. Модернізація ЗСУ. Повномасштабне вторгнення РФ. Україна в умовах війни за незалежність. Роль освітнього простору в протидії російській ідеологічній експансії.	Підготовка презентацій. Тести.	6

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

1. Shkandrij M. Ukrainian nationalism: politics, ideology, and literature, 1929–1956. New Haven; London: Yale University Press, 2015. 331 p. URL: <https://dokumen.pub/ukrainian-nationalism-politics-ideology-and-literature-1929-1956-9780300210743.html>
2. АВЕ. До 100-ліття Гетьманату Павла Скоропадського / П. Кралюк; Упоряд. І. Сюдюков; за заг. ред. Л. Івшиної. Київ: День: Українська прес-група, 2018. 679 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000014683>
3. Богочевська-Хом'як М. Білим по білому. Жінки в громадському житті України 1884–1939 рр. Львів: Український католицький університет, 2018. 520 с.
4. Велика війна 1914–1918 рр. і Україна / за ред. О. П. Реєнта. Київ: КЛІО, 2013. 784 с.
5. Від першої особи: історія Голокосту у свідченнях очевидців: навчальний посібник / Упорядники В. Бобров, О. Педан-Слепухіна, М. Тяглий. Київ: Укр. центр вивч. історії Голокосту, 2020. 279 с.
6. В'ятрович В. Україна. Історія з грифом «Секретно». Харків: КСД, 2023. 512 с.
7. В'ятрович В., Дерев'яний І., Забілий Р., Содоль П. Українська Повстанська Армія. Історія нескорених / відповід. ред. і упоряд. В. В'ятрович. К.: Наш формат. 2023. 352 с. URL: <https://old.uinp.gov.ua/sites/default/files/userupload/upa-armiya-neskorenyh.pdf>
8. Війна і міф. Невідома Друга світова / за заг. ред. О. Зінченка, В. В'ятровича, М. Майорова. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 272 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Viatrovych_Volodymyr/Viina_i_mif_Nevidoma_Druha_svitova/
9. Вітенко М. Д. Історія Русі. Від найдавніших часів до наших днів. К.: «Слово», 2013. 250 с.
10. Гай-Нижник П. УНР та ЗУНР: становлення органів влади і національне державотворення (1917–1920рр.). Київ: ЦеК, 2010. 303 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000817>
11. Голодомор 1932–1933 років в Україні як злочин геноциду згідно з міжнародним правом: зб. наук. пр. / М. Антонович та ін.; наук. ред.: В. Василенко, М. Антонович. Вид. 3-тє, допов. К., 2014. 363 с.
12. Гон М. М., Івчик Н. С. Політика пам'яті України й Польщі щодо жертв голокосту: особливості реалізації. *Intermarum: історія, політика, культура*. 2014. № 5. С. 18–30.
13. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної нації XIX–XX століття. Київ: Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
14. Джерела з історії Національно-визвольної війни українського народу 1648–1658 рр. Т. 1: (1648–1649 рр.) / Упоряд. Ю. Мицик; Ред. кол.: В. А. Брехуненко та ін. Київ: Вид-во НАН України, 2012. 680 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008111>
15. Жив'юк А. За московським часом: контрверсії радянізації Рівненщини (кінець 1930-х – кінець 1950-х років). Рівне: ВАТ «Рівненська друкарня», 2011. 186 с.
16. Ільюшин І. І. Українська повстанська армія і Армія Крайова. Протистояння в Західній Україні (1939–1945 рр.). К. Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 399 с.
17. Історія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навчальних закладів / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О.М. Голово та ін. Харків: Майдан, 2018. 616 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/2c4c8069-6261-4f04-8919-d9def3cbe9c5>
18. Історія українського війська / Авт. кол.: М. Відейко, А. Галушка, В. Лободаєв та ін.; Під заг. ред. В. Павлова. Харків: Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 416 с.
19. Історія української державності: підручник: у 2 т. / О. В. Борисова, А. О. Климов. Т. 2 : 1917–2017 рр. Київ: Кондор, 2018. 464 с.
20. Історія українського козацтва: нариси у 2 т. / редкол.: В. А. Смолій (відп. ред.) та ін. Київ: Києво-Могилянська академія. Т. 2. Ред. А. М. Авраменко та ін. 2007. 723 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001076>
21. Історія української культури: підручник / В. О. Лозовой (керівник авт. кол.), Л. В. Анучина, О. В. Бурлука та ін. Харків: Право, 2021. 400 с.
22. Кіпіані В. Справа Василя Стуса. Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР. Київ: Vivat, 2020. 688 с.
23. Кісь О. Українки в ГУЛАГу: вижити, значить перемогти. Львів: НАН України, 2017. 288 с.
24. Ковальчук В. Діяльність ОУН(б) і Запілля УПА на Волині південному Поліссі (1941–1944 рр.). Л.; То-то: Літ. УПА, 2006. 497 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/13070/file.pdf>
25. Крикун М. Воєводства Правобережної України у XVI–XVIII століттях: статті і матеріали. Львів: Український Католицький ун-т, Гуманіт. ф-т., 2012. 701 с.
26. Литвин В. Будівничі українського національного Відродження XIX–XX ст. Постаті. Ідеї. Візії. Київ: Інститут історії України НАН України, 2021. 463 с.
27. Літопис нескореної України: Документи, матеріали, спогади. (Підготували Я. Лялька, П. Максимчук, І. Патер та інші). Львів: Просвіта, 1993. Т. 1. 723 с.
28. Літопис УПА. Нова серія. Т.1.-Т.31. URL: <https://litopysupa.com/ua/book-series/new-series/>
29. Майдан від першої особи. 45 історій Революції гідності / упоряд. Т. Ковтунович, Т. Привалко. Київ: Укр. ін-т нац. пам'яті, 2015. 320 с.
30. Мокрик Р. Бунт проти імперії: українські шістдесятники. Київ: Видавництво: «А-ба-ба-га-ла-ма-га», 2023. 416 с.
31. Наш край: історія Волині від найдавніших часів до другої половини XX століття: навч. посіб. / за ред. В. Марчука. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 342 с.
32. Нариси історії Української революції 1917–1921 рр. / В. Ф. Верстюк та ін. Київ: Наукова думка, 2011. Кн.1. 388 с; 2012. Кн. 2. 464 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0007096>
33. Патриляк І. Визвольна боротьба ОУН й УПА (1939–1960 рр.). Київ: АДЕФ-Україна, 2020. 712 с.
34. Плохий С. Брама Європи / пер. з англ. Р. Клочка. Харків: «КСД», 2016. 496 с.
35. Революція Гідності: на шляху до історії: зб. пр. наук. форуму. Київ, Музей Майдану. 2019–2023. URL: <https://www.maidanmuseum.org/uk/publications>
36. Реєнт О. П. Україна в імперську добу (XIX – початок XX ст.). К.: Інститут історії НАН України, 2003. 340 с.
37. Рудніцький І., Дужий Р. Міжнародне військове співробітництво Збройних сил України та Європейського Союзу у

- сфері спільної політики безпеки та оборони (1992–2022 рр.). *Воєнно-історичний вісник*. 2022. № 45. С. 55–71. URL: <https://doi.org/10.33099/2707-1383-2022-45-3-55-71>
38. Сегеда С., Шевчук В. Створення та розвиток Збройних сил України: історіографічний вимір. *УІЖ*. 2021. № 4. С. 148–162. URL: <https://doi.org/10.15407/uhj2021.04.148>
39. Старжець В. І. Боротьба радянської влади і українського підпілля за вплив на освітній простір західних областей УРСР у післявоєнний період (1944-1953 рр.). Дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01. «Історія України». НУ «Острозька академія». Острог, 2019. 257 с. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Starzhets_Volodymyr/Borotba_radianskoj_vlady_i_ukrainskoho_pidpillia_za_vplyv_na_osvitnii_prostir_zakhidnykh_oblastej_UR/
40. Старжець В. І. Виховний потенціал молодіжної політики ОУН в умовах сучасної інформаційної війни. *Zaporizhzhia Historical Review*. 2022. Вип. 6(58). С. 280–286. URL: <https://istznu.org/index.php/journal/article/view/2418>
41. Старжець В. І. Волинь у контексті Національно-визвольної війни середини XVII століття (огляд сучасної української історіографії). *Актуальні питання у сучасній науці*. 2024. № 7(25). С. 1134–1145. URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7\(25\)-1134-1145](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-7(25)-1134-1145)
42. Україна в Другій світовій війні: погляд з XXI століття. Історичні нариси / Ред. кол.: В. А. Смолій (голова колегії), НАН України. Інститут історії України. К., 2015. Кн. 3. 943 с.
43. Україна у XX столітті (1900–2000). Збірник документів і матеріалів (Упоряд. А. Слюсаренко та інші). Київ: Вища школа. 2000. 351 с. URL: <https://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002825>
44. Українські землі часів короля Данила Галицького: церква і держава: Ст. й матеріали / ред.: В. Гаюк. Відділення Інституту УАД ім. М. Грушевського. Л.: Логос, 2005. 148 с.
45. Усна історія російсько-української війни (2014–2018 роки) / за ред. В. В. Мороко. Вип. 4. Київ: К.І.С., 2018. 384 с.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Під час виконання завдань вимагається дотримання правил академічної доброчесності. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів

Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1 (теми 1-4)	24
Змістовий модуль 2 (теми 5-10)	36
Підсумковий контроль – іспит	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни